

Condiționări ale migrației cadrelor medicale din România.

Particularități ale diasporei pe categorii profesionale

(DIASPOMED)

Bursier: *Alina Botezat*

Institutul de Cercetări Economice și Sociale "Gh. Zane", Academia Română, Filiala Iași

Migrația persoanelor cu studii superioare din țările în curs de dezvoltare către cele dezvoltate a devenit un aspect din ce în ce mai important al migrației internaționale. O caracteristică importantă a migrației persoanelor de înaltă calificare este exodul medicilor și a asistentelor medicale, fapt ce a determinat țările de origine să se preocupe de efectele negative pe care acest fenomen le generează asupra sistemului de sănătate.

Printre țările din Europa de Est, România a înregistrat în ultima decadă unul dintre cele mai mari fluxuri de medici emigranți (Anghel et al. 2017). În 2007, de exemplu, 4990 de medici, reprezentând mai mult de 10 procente din forța de muncă medicală activă, și-au manifestat intenția de a migra, așa cum reiese din numărul de Certificate de Recunoaștere a Calificărilor Profesionale emise de către Ministerul Român al Sănătății tuturor celor ce-și doresc să obțină drept de practică în străinătate. În 2010, au fost emise mai mult de 300 certificate lunar pentru medicii care doreau să emigreze. Aceste cifre sunt într-adevăr mari, dacă avem în vedere că migrația forței de muncă rar a depășit în cazul țărilor din Uniunea Europeană 3 procente din forța de muncă domestică (Wisnar et al., 2011).

Imediat după aderarea României la Uniunea Europeană (UE), fluxul de emigranți în cazul medicilor a scăzut ușor, dar în ultima decadă trendul a fost în continuă creștere. Estimări recente arată faptul că după 2007, aproape 14000 de medici români și-au exprimat intenția de a emigra, fapt reflectat de numărul de certificate emise, la cerere, de către Ministerul Sănătății. Migrația asistenților medicali români a cunoscut și ea un trend ascendent, cel mai mare număr înregistrându-se în Italia (Buchan et al. 2014).

Acest proiect își propune analizeze procesul de emigrare a personalului din sistemul medical românesc, precum și caracteristicile diasporei medicale a României. Accentul, în acest proiect, este atât pe migrația medicilor, cât și pe cea a asistenților medicali, cele mai afectate două categorii profesionale din România de procesul de emigrație.

Obiectivele specifice acestui studiu sunt următoarele:

O1) Analiza procesului de migrație a medicilor români care au studiat în România și care s-au mutat în altă țară. Din cunoștințele noastre, acesta ar reprezenta primul studiu care ar analiza migrația medicilor români utilizând date culese direct de la medicii care au emigrat și care conțin, printre altele, informații detaliate cu privire la statutul socio-economic înainte de emigrare, la parcursul academic și ocupațional până la momentul migrării, la procesul propriu-zis al emigrării, la decizia de emigrare, la factorii determinanți, la dificultăți întâmpinate în țara de destinație etc. De asemenea, datele utilizate vor conține și informații cu privire la modul în care diaspora medicală ține legătura cu România și care ar fi perspectivele reîntoarcerii în țară pentru unii dintre medici.

O2) Analiza factorilor determinanți ai migrației asistenților medicali români. În acest sens, vom utiliza noul modul de date privind migrația lucrătorilor din sănătate pus la dispoziție de către OCDE. Această cercetare va contribui la literatura de specialitate sub diferite aspecte. Utilizând date recente din 2000 până în 2016, acoperind astfel perioada în care migrația personalului din sistemul sanitar a cunoscut cea mai mare creștere, acest studiu va evidenția care sunt cei mai importanți factori ce au determinat exodul lucrătorilor cu studii medii din sănătate. În plus, cercetarea va arăta în ce mod aderarea la Uniunea Europeană și criza economică au influențat fluxul de migranți din rândul asistenților medicali către diferite destinații. Având în vedere că majoritatea studiilor analizează fie intenția de migrare, fie rolul factorilor de tip "push" în decizia de migrare, această cercetare va contribui la literatura de specialitate prin investigarea atractivității țărilor de destinație pentru categoria asistenților medicali.

În ceea ce privește **primul obiectiv**, ne propunem să examinăm diferite dimensiuni ale procesului de migrație în rândul medicilor români, cum ar fi: decizia de emigra, situația curentă, factorii determinanți, alegerea destinației, dificultăți întâmpinate în țara de destinație, conexiunile cu România după emigrare, perspectiva întoarcerii în România etc.

Pentru atingerea primului obiectiv, vom utiliza date din anchetă. Scopul acestei activități este de a contacta absolvenții ai facultăților de medicină din România care au emigrat, în vederea completării unui chestionar. Acest obiectiv va fi îndeplinit prin aplicarea de tehnici cantitative și calitative, accentul fiind pe metode microeconomice. Pe lângă utilizarea analizei descriptive,

în acest proiect vom utiliza și tehnici avansate ce au la baza regresii de tip OLS, precum și modele nonliniare binare și ordinale.

Prin analiza procesului de migrare și adaptare a medicilor români în străinătate, studiul de față extinde investigațiile din studiile anterioare, care s-au axat fie doar pe intenția de migrare a studenților români care studiază medicina (Suciu et al. 2017), fie pe dificultățile întâmpinate de medici emigranți (printre care și români) care lucrează în Germania (Klingler & Marckmann, 2016).

Pentru cel de-al **doilea obiectiv**, datele care sunt deja disponibile cu privire la numărul de asistenți medicali care au emigrat într-o anumită țară vor fi utilizate pentru a identifica factorii determinanți care stau la baza deciziei de a emigra în rândul asistenților medicali. Selecția variabilelor se realizează, în principal, pe baza studiile anterioare privind migrația cadrelor medicale, precum și a aplicațiilor empirice ale modelului de utilitate aleatorie (random utility model) ce stă la baza modelului gravitațional (gravity model).

Comparativ cu alte studii ce s-au axat în principal pe o analiză descriptivă a migrației asistenților medicali (Vlădescu & Olsavki, 2010), ne propunem în acest proiect să extindem analiza prin aplicarea unor metode econometrice recente (estimarea unui model gravitațional cu ajutorul estimatorului *Pseudo-Poisson Maximum Likelihood*) care ne permite investigarea migrației asistenților medicali români în raport cu migrația asistenților din alte țări (Santos Silva & Tenreiro, 2011). În plus, un astfel de studiu va evidenția și particularitățile migrației cadrelor medicale în funcție de categoria profesională, cunoscut fiind faptul că factorii de respingere (*push factors*) și cei de atracție (*pull factors*) diferă în procesul de migrație al medicilor și al asistenților medicali (Brown & Connell, 2004).

Având în vedere amploarea și efectele migrației personalului din sistemul sanitar românesc, o analiză științifică, care să folosească date și metode recente, este necesară pentru o înțelegere mai aprofundată a acestui fenomen.

Bibliografie selectivă

Anghel RG, Botezat A, Coșciug A, Manafi I, Roman M. (2016). International migration, return migration and their effects: A comprehensive review on the Romanian case. *IZA Discussion Papers*.

Brown RP, Connell J. (2004). The migration of doctors and nurses from South Pacific Island Nations. *Social Science & Medicine*; 58: 2193 - 2210.

Buchan, J.; Wismar, M.; Glinos, I. A.; Bremner, J. & others (2014), *Health professional mobility in a changing Europe: new dynamics, mobile individuals and diverse responses.*, World Health Organization.

Dornescu V, Manea T. (2013) The Migration of the Romanian Physicians: socio-demographic and economical dimensions. *Revista de Economie Sociala.*; 3(1): 139-156.

Klingler, C. and Marckmann, G. (2016). Difficulties experienced by migrant physicians working in German hospitals: a qualitative interview study. *Human Resources for Health*, 14(1), pp. 57.

Rotilă, V. (coord.). (2018). Influența calității vieții profesionale asupra tendinței de migrare pentru muncă a personalului din sănătate. Editura Sodalitas.

Santos Silva, J. and Tenreiro, S. (2011). Further simulation evidence on the performance of the Poisson pseudo-maximum likelihood estimator. *Economics Letters*, 112(2), pp. 220-222.

Shaghghi, Abdolreza and Bhopal, Raj S and Sheikh, Aziz. (2011). Approaches to recruiting 'hard-to-reach' populations into research: a review of the literature. *Health Promotion Perspectives* 1(2).

Suciu, Ș. M.; Popescu, C. A.; Ciumageanu, M. D. & Buzoianu, A. D. (2017), Physician migration at its roots: a study on the emigration preferences and plans among medical students in Romania, *Human Resources for Health* 15(1), 6.

Toader, E. (2012), Current opinions of doctors and decisional factors on the migration of the Romanian physicians: a study of several mass-media statements, *Revista de cercetare si interventie sociala* 37, 144.

Triandafyllidou, A.; Isaakyan, I. & Schiavone, G. (2016), High Skill Migration and Recession: Gendered Perspectives, Springer.

Vladescu, Cristian, Olsavki, Victor. Migration of nurses: the case of Romania. *Management in Health*. 2010, vol 13(4).

Wismar, M.; Maier, C. B.; Glinos, I. A.; Dussault, G. & Figueras, J. (2011). Health professional mobility and health systems. Evidence from 17 European countries. WHO Regional Office for Europe.